

RESUME – UDVALGT TEMA

NATIONAL FORSKNING PÅ NARKOTIKAOMRÅDET I EUROPA

Indledning

Narkotikarelateret forskning er afgørende for at forstå Europas narkotikaproblemer. Forskningen giver de europæiske lande mulighed for at lære af fortiden ved at afdække historiske mønstre i narkotikabruget og undersøge stofbrugets cyklusser og variationer. Den skærper den europæiske bevidsthed om problemet og sætter os bedre i stand til at kortlægge situationen i dag. Den skaffer os undersøgelser og data om narkotikaproblemernes omfang og rækkevidde og indsigt i nye tendenser og nye stofbrugsmønstre. Forskningen hjælper Europa med at forberede sig på fremtiden ved at se nærmere på håndgribelige emner som ressourcfordeling, bedste praksis og styring af innovative tilgange til håndtering af problematisk stofbrug.

I dag er europæisk narkotikapolitik i stigende grad evidensbaseret. Det betyder, at politikken understøttes af videnskabelig forskning og resultaterne heraf, og forskningen spiller en rolle for udformningen af politiske prioriteter, bedste praksis og valgmuligheder. Men det er alligevel en udfordring at tegne et billede af den europæiske forskning på narkotikaområdet. Ligesom stofbrug foregår på tværs af brede samfundslag, rummer narkotikarelateret forskning mange discipliner, bl.a. folkesundhed, psykiatri og psykologi, sociologi, medicin, jura, kriminologi, statskundskab og økonomi, og forskningen i ulovlige stoffer deler ofte ressourcer med forskningen i lovlige stoffer som alkohol, tobak eller receptpligtig medicin, eller mere generelt afhængighed og tvangsmæssig adfærd. Inden for de narkotikarelaterede forskningsprojekter anvendes der en bred vifte af metoder, og der er mange aktører involveret. Finansieringen af forskningen i Europa er også meget varieret med hensyn til periodeafgrænsning og budgetcyklusser, nationalt, regionalt eller internationalt fokus, prioritering af forskningsmål og finansieringskilder. Oven i de almindelige forskelle på nationalt, lokalt og regionalt plan kommer, at den narkotikarelaterede forskning ikke er ligeligt fordelt og lige tilgængelig i alle EU's medlemsstater.

EMCDDA's udvalgte tema "National forskning på narkotikaområdet i Europa" giver et overblik over rammerne for narkotikarelateret forskning i de europæiske lande. Fokus er rettet mod den betydning, som narkotikarelateret forskning har på nationalt plan, koordinerings- og finansieringsordninger, forsknings- og formidlingsstrukturer såvel som større igangværende projekter. Endvidere vurderes de fremskridt, der er sket i forhold til den foreløbige dataindsamlingsundersøgelse af tilgængelig information, som blev udført i 1996, en del begrænsninger og mangler identificeres og der fremlægges forslag til fremtidig udvikling på området. Det udvalgte tema ledsages af et websted, hvor der ligger mere fuldstændige rapporter over den information, der er indsamlet fra de indberettende lande:

<http://www.emcdda.europa.eu/themes/research>.

Rapporteringsmetode

I 2007 blev EMCDDA's Reitox-netværk af nationale knudepunkter i 27 medlemslande plus Kroatien, Norge og Tyrkiet bedt om at udfærdige et udkast til et kapitel om forskning på narkotikaområdet i deres land. Der kom svar fra 25 medlemsstater samt Kroatien og Norge. Anmodningen om information omfattede:

- et overblik over nationale narkotikarelaterede forskningsstrukturer og -politikker,
- et øjebliksbillede af den nuværende narkotikarelaterede forskning i hver medlemsstat,
- en beskrivelse af nationale strukturer og tilgange til indsamling og formidling af narkotikarelaterede forskningsresultater.

Både anvendt forskning og grundforskning indgik i rapporteringen. Forskning i relation til udbuds begrænsning – dvs. kriminologi, politiarbejde, håndhævelse og beslaglæggelser – var udeladt, da mange nationale knudepunkter kun har begrænset adgang til den slags oplysninger.

Med rapporterne fra de nationale Reitox-knudepunkter kunne centret danne sig et overblik over den aktuelle narkotikarelaterede forskning i Europa og anvende et foreløbigt sæt af kategorier til at klassificere (i) forskningsaktører i Europa, (ii) brede temaer og emner i det forskningskorpus, som centret har modtaget, og (iii) tilgængelige formidlingskanaler. Rapporterne blev sammenlignet med rapporten fra 1996, da EMCDDA første gang var med i et foreløbigt overblik over narkotikarelateret forskning i 15 medlemsstater, som havde titlen "Drug research-related initiatives in the European Union".

Første resultater

- Selv om narkotikarelateret forskning allerede var et emne af almen interesse i 1996, får den nu officiel prioritet i medlemsstaterne. Siden da er forskningen blevet indlemmet i de formelle politiske retningslinjer i mange EU-lande. I dag er forskningen specifikt nævnt i den nationale narkotikapolitik i 20 ud af 27 indberettende lande.
- Ved en gennemgang af den narkotikarelaterede forsknings nyere historie i EU kan vi konstatere, at der har fundet en vis logisk udvikling sted. Der var en klar tendens til, at de første prioriteringer af narkotikarelateret forskning var tæt forbundet med behovet for en vurdering af omfanget af stofbrug på nationalt og regionalt plan, så politik og indgreb kunne tilrettelægges bedre. I næste fase skiftede prioriteringen til anvendt forskning, for så vidt angik behovet for vurdering og evaluering af politikker og indgreb (f.eks. behandlingsstrategier og forebyggelsesinitiativer). I denne fase udgjorde yderligere kvalitativ forskning i stofbrugere og deres brugsmønstre et supplement til de kvantitative epidemiologiske undersøgelser. I nogle lande har innovativ og ressourceintensiv biomedicinsk forskning bevæget sig ind på området for narkotikavirkninger og prædisposition.
- Der findes talrige udbydere af narkotikarelateret forskning i medlemsstaterne. Blandt disse er universiteter, institutter for folkesundhed, specialiserede forskningscentre, ngo'er og lægemiddelindustrien. De indberettende lande nævnte i alt over 70 primære forskningssteder. De kan inddeles i fire typer: (i) akademiske forskningscentre (herunder universiteter og universitetstilknyttede forskningscentre), (ii) offentlige forskningscentre og -institutter, (iii) private forskningscentre og -institutter (herunder fonde og lægemiddelindustrien) og (iv) institutioner, der er værter for de nationale Reitox-knudepunkter.
- En velfungerende koordinering blandt forskere, forskningscentre og forskningsområder er en forudsætning for kontinuitet, omfang og høj kvalitet i forskningen. En alvorlig mangel på denne koordinering blev bemærket i EMCDDA's undersøgelse af narkotikarelateret forskning i 1996, og det er fortsat et grundlæggende strukturelt problem i de fleste lande. Tværfaglige nationale forskningsnetværk med længerevarende finansiering kunne kun nogle få lande indberette, at de havde.
- Staten er den vigtigste kilde til finansiering af narkotikarelateret forskning, og man prioriterer den forskning, der støtter evidensbaseret politik i det pågældende land. Staten kan stille finansiering til rådighed for et antal universiteter og forskningsinstitutter, omend midlerne normalt fås gennem åbne udbud eller aftaler om kontraktforskning. Blandt finansieringskanaler og -kilder kan der være nationale narkotikakoordineringsorganer, nationale knudepunkter og specifikke statslige forskningsprogrammer på narkotikaområdet. Andre finansieringskilder kan være offentligt finansierede fonde, filantropiske fonde og private institutioner som f.eks. lægemiddelproducenter og ngo'er.
- Kvantificering og beskrivelse af udgifterne til narkotikarelateret forskning i de forskellige lande har vist sig at være en vanskelig opgave. Kun seks medlemsstater (Tjekkiet, Irland, Spanien, Frankrig, Ungarn og Portugal), som især har centraliserede nationale koordineringsmekanismer, kunne indberette mere detaljerede oplysninger om tildeling af midler til narkotikarelateret forskning. Nogle medlemsstater kunne kun rapportere om finansiering af store forskningsprojekter (Tyskland, Luxembourg, Malta, Polen og Slovakiet) eller primære forskningsfinansieringskilder (Finland og Det Forenede Kongerige). De fleste af de indberettende lande havde stort set ingen oplysninger om finansiering af narkotikarelateret forskning. Mere forskning for offentlige midler og deres indvirkning på forskningen og på konsekvenserne af narkotikarelateret forskning og forskningens potentielle økonomiske fordele vil derfor være af stor nytte.

- Der findes en diversificeret infrastruktur for formidling af forskningsresultaterne i de indberettende lande, bl.a. en mangfoldighed af fagligt og ikkefagligt evaluerede tidsskrifter, nyhedsbreve og fagtidsskrifter, de nationale knudepunkter, biblioteker og dokumentationscentre, nationale årsberetninger, egne websteder, faglige og videnskabelige konferencer og pressekonferencer.
- Tidsskrifter er en naturlig platform for formidling af forskning, og i 2007 opgav landene titler på 27 fagligt evaluerede tidsskrifter om netop narkotikarelateret forskning, eller over dobbelt så mange som i 1996. Disse tidsskrifter udgives hovedsagelig på det enkelte lands nationale sprog. Et korpus af artikler blev brugt til at bedømme fælles forskningstemaer. Ud af 288 klassificerede artikler handlede 65 om forskning i prævalens, incidens og stofbrugsmønstre, 81 om forskning i bekæmpelse af narkotikasituationen, 51 om forskning i determinanter for stofbrug og risikofaktorer/beskyttende faktorer, 29 om forskning i følger af stofbrug og stofmisbrug, og 62 om forskning i stofmekanismer og -virkninger.

Konklusion

- Alt i alt har narkotikarelateret forskning i Europa gennemgået store forandringer til det bedre siden 1996. De fleste lande indberetter om forholdsvis stabile støtte- og finansieringsstrukturer på nationalt plan, omend der er store indbyrdes forskelle, og der udtrykkes bekymring for, om finansieringen er tilgængelig og varer ved. Der er sket en synlig forøgelse af forskningsindsatsen på en række områder, nemlig prævalens, incidens og brugsmønstre, som alle lande nu forsker i med igangværende eller afsluttede projekter, og evaluering af indgreb (primært behandling, forebyggelse og narkotikapolitikker og -strategier) og økonomiske aspekter.
- De nationale knudepunkter indberetter for tiden data til EMCDDA ved hjælp af værktøjer og metoder, som fremmer dataenes sammenlignelighed og pålidelighed. Tværnationale komparative undersøgelser såsom ESPAD-skoleundersøgelsen foretages rutinemæssigt i et stort antal lande i Europa. Desuden er der udviklet nye formidlingskanaler, især internetbaserede, og det har gjort adgangen til forskningsresultaterne lettere, hurtigere og mulig for et bredere publikum.
- Forbindelsen mellem forskningsresultaterne og politikfastlæggelsen er vanskelig at bedømme. Der er enighed blandt landene om, at der ikke er nogen direkte påviselig forbindelse. Ikke desto mindre konkluderer det store flertal, at forskningen har en indflydelse på beslutningerne, i det mindste til en vis grad. Indberetningerne tyder på, at forskning, der bestilles specifikt af politikerne selv, har en større chance for at blive inddraget i beslutningsprocessen. Yderligere er der talrige eksempler i landene på direkte politiske initiativer, der er baseret på anvendt forskning.
- Selv om der er sket forbedringer, er der stadig betydelige begrænsninger og huller i dataene. Der er opstået nye udfordringer som følge af efterspørgslen efter evaluering af indgreb og politikernes udformning og gennemførelse. Selv om tværfaglig forskning er almindelig, kan der gøres mere med hensyn til koordinering af forskernes arbejdsindsats på de forskellige områder. Finansieringskilderne og -perioderne er fortsat opsplittet. I de fleste lande udbydes der kun utilstrækkelig specialiseret universitetsuddannelse og forskningsuddannelse, og det hæmmer rekrutteringen af unge forskere på området. Den finansiering, der er tilgængelig for narkotikaforskningsprojekter i stor målestok såsom befolkningsundersøgelser og vigtig grundforskning, er stadig utilstrækkelig.
- Endelig er der brug for en større indsats til at fremme koordinering og tilgængelighed af informationen på området og kortlægning og evaluering af de kolossale mængder data, som er til rådighed for forskerne, navnlig på internettet. Forskningsmiljøet i Europa er i stadig forandring, og derfor er generelle øjeblikksbilleder af tilstanden med hensyn til den narkotikarelaterede forskning i forskellige lande stadig værdifuld for at kunne fastlægge prioriteringer, vurdere landenes indsats og fremme evidensbaseret narkotikapolitik.

Der offentliggøres hvert år tre udvalgte temaer, som behandler aktuelle problemstillinger mere indgående. Disse udvalgte temaer er baseret på oplysninger, som EMCDDA har modtaget fra EU-medlemsstaterne, kandidatlandene og Norge (der har deltaget i EMCDDA's arbejde siden 2001) som led i den nationale indberetningsproces.

Alle udvalgte temaer (på engelsk) og resumeer (på 23 sprog) findes på EMCDDA's websted: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>